

Rituals nous per a una societat nova

Text > JOAN SURROCA I SENS

Els canvis accelerats que experimenta la societat en tots els ordres també han afectat la tradició que tenim d'acomiar un ésser estimat al final de la seva vida. Les maneres diferents d'organitzar un sepeli contrasten amb l'homogeneïtat de només fa unes dècades. L'any 2006 va sortir publicat el llibre *Els dies més grans: Propostes i textos per a un ceremonial civil*. Vaig escriure aquest text amb respecte, simplement volia oferir idees per estructurar cerimònies civils dignament. Amb tot, vaig rebre tota mena d'improperis i insults, sobretot d'integristes catòlics espanyols que pretenien conservar l'exclusivitat del ceremonial en un temps en què s'albirava un canvi social. A Catalunya, la laïcitat i la tolerància ens ve de més lluny i el llibre es va rebre amb naturalitat.

En aquell moment, els enterraments civils a Catalunya no superaven el 5 % del total; actualment, segons dades de l'Asfuncat (Associació d'Empreses de Serveis Funeraris de Catalunya), les cerimònies laiques superen el 20 %. Malgrat que s'han quadruplicat en menys de dues dècades, les xifres comparatives són molt més contrastades quan s'analitzen les dels casaments. Des de fa alguns anys, els matrimonis civils a Catalunya superen el 90 % del total. La notable diferència per optar entre un ritual civil o religiós en cas de matrimoni o sepeli té una explicació: les franges d'edat dels difunts corresponen a generacions de pràctica religiosa més elevada. Cal tenir en compte, a la vegada, que manquen espais, sobretot als pobles petits, per oficiar enterraments civils.

Un dels canvis més notoris en el tema funerari és el de la creixent opció per la incineració. Actualment, les preferències entre la inhumació i la cremació estan igualades, voregen el 50 %. La incineració allibera molt espai de terreny, necessari arran de l'augment poblacional. El cementiri més gran de Catalunya, el de Montjuïc, té 152.000 sepultures, la qual cosa significa que podria ser la sisena ciutat de Catalunya.

L'augment d'incineracions (es calcula que arribaran al 70 % en els anys vinents) ha comportat una pluralitat de preferències pel que fa a la destinació de les cendres. Una d'aquestes és la construcció de columbaris, uns dipòsits de dimensions més reduïdes que els nínxols pensats per acollir urnes. A finals de l'any 2024 es va inaugurar un dels columbaris més grans d'Europa

>> Les cendres es poden dipositar en una piràmide d'inhumació comunitària, com a Torroella de Montgrí. (Foto: NÚRIA RIBAS I VIDAL)

>> Espai reservat al record de filles i fills perduts en l'etapa perinatal de l'artista Isaac d'Aiguaviva al cementiri de Riudellots de la Selva.
(Foto: NÚRIA RIBAS I VIDAL)

al soterrani d'una parròquia del barri de Sant Andreu de Barcelona, amb una capacitat per a setze mil urnes. Hi ha cementiris on les cendres es poden dipositar en una piràmide d'inhumació comunitària, o bé espargir en una àrea del cementiri preparada per a aquest fi. Una altra opció és inhumar en urnes biodegradables, sobre les quals es col·loca una planta. Altres cendres, amb més o menys cerimonial, es dipositen en un indret concret (jardí, muntanya, mar o en un punt amb una vinculació especial amb la persona finada). Encara hi ha qui destina una part de les cendres i, fins i tot, cabells o dents, a l'elaboració de joies. També s'usen amb finalitats artístiques cendres banyades amb fang per modelar una escultura o bé cendres amb oli per pintar un quadre.

Hi ha una consciència social positiva per disposar en un document les voluntats anticipades o un testament vital, és a dir, les preferències de cadascú en haver-se mort. Pensem que hi ha l'alternativa de la donació d'òrgans o del cos a la ciència. És preferible un escrit clar, sense caure en detalls que siguin difícils de complir o idees extravagants, com la de Manuel de Falla, que va estipular que no es guardés la partitura d'*El sombrero de tres picos*. Per sort, ningú no en va fer cas! Un testament vital ha d'estar regit per la sensatesa i, millor encara, parlat en vida. Aleshores hi ha garanties de compliment.

Les noves pràctiques *post mortem* no s'aturen de créixer. Hi ha nombroses propostes innovadores exposades a les fires del ram que sorgeixen d'empreses funeràries àvides de captar clientela. Per exemple, es troben ofertes per incinerar-se en un vaixell viking fabricat amb materials reciclats, o per utilitzar un sidecar funerari destinat als amants de les motos a fi de no veure's obligats a fer el seu darrer viatge amb cotxe, etc.

En els cementiris, cada vegada és més habitual trobar-hi un espai reservat al record de filles i fills perduts en l'etapa perinatal. Són unes zones simbòliques presidides per un arbre, un monòlit, una escultura... que predisposen al recolliment. Són una bona fórmula per recordar, homenatjar, atendre el dol fins ara invisible i permetre exterioritzar les emocions.

Es constata que la diversitat de maneres d'organitzar el comiat ja és una realitat. Els oficiants que presideixen les exèquies religioses estan preparats i avalats per una llarga tradició. Fa ben poc, qui preferia seguir una cerimònia civil ho tenia difícil i el ritual solia ser deficient. No tot va a pitjor. S'adverteix comprensió i estima per qualsevol manera de fer en un acte summament delicat, també vers qui no opta per cap mena de comiat. Es capta un interès creixent per trobar textos, música, gestos, paraules i silencis per reconfortar; i més encara, per donar gràcies per la vida de qui ens acaba de deixar. En

la memòria ens quedaran els bons records i els seus encerts, que ens il·luminaran mentre visquem. Ben segur que ens poden inspirar per tenir una vida més plena.

>> Des de fa mil·lennis, les flors han acompanyat els difunts al cementiri.
Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONS EL PUNT (LLUÍS SERRAT MASFERRER).